

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Monika Mikšíková

Problematika jednorázových plastů

Bakalářská práce

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Problematika jednorázových plastů* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 30. června 2021

Monika Mikšíková

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu své bakalářské práce, JUDr. Aleši Máchovi, Ph.D., za ochotu, trpělivost a cenné rady, které mi poskytl během psaní této práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za důvěru a podporu při mém studiu.

Obsah

Seznam použitých zkratek	6
Úvod	7
1 Socioekonomické faktory ovlivňující tvorbu plastového odpadu	10
1.1 Nástroje ochrany životního prostředí.....	11
2 Společenské a environmentální následky tvorby plastového odpadu.....	17
3 Přechod EU k oběhovému hospodářství.....	20
4 Směrnice o omezení dopadu vybraných plastových výrobků.....	24
4.1 Zákon o omezení dopadu vybraných plastových výrobků	27
Závěr.....	30
Abstrakt	32
Abstract.....	32
Klíčová slova	34
Keywords.....	34
Seznam použitých zdrojů.....	35

Seznam použitých zkratk

Basilejská úmluva	Basilejská úmluva o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování
č.	číslo
čl.	článek
ČR	Česká republika
EHP	Evropský hospodářský prostor
EK	Evropská komise
EU	Evropská unie
HDP	hrubý domácí produkt
kg	kilogram
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
např.	například
odst.	odstavec
SUPD	směrnice Evropského parlamentu a Rady 2019/904/EU ze dne 5. června 2019 o omezení dopadu některých plastových výrobků na životní prostředí
tzv.	takzvaný
ŽP	životní prostředí

Úvod

Znečištění planety plasty se stalo jedním z nejnaléhavějších globálních problémů životního prostředí. V posledních letech extrémně narůstá produkce i spotřeba plastů. Jako problematická se jeví především neefektivnost nakládání s tímto materiálem. Ta způsobuje rozličné společenské a environmentální důsledky.

Recyklace plastu je ekonomicky i energeticky náročnější než výroba primárního plastu. Současně jsou omezeny jeho recyklační schopnosti, kdy opětovnou recyklací dochází k degradaci materiálu, který již nemůže být plnohodnotně využit k jeho primárnímu účelu. Dochází zejména ke změně barvy, složení a vlastností daného materiálu. Vzhledem k nízké ceně a dobré dostupnosti primárního plastu je i pro spotřebitele časově a cenově výhodnější použítou věc vyhodit a koupit si další, namísto jejího opětovného použití. Výše uvedené vlastnosti primárních plastů a jejich ekonomické a energetické výhody před plasty recyklovanými mají za následek jednorázové využívání plastových výrobků, které přímo souvisí s tvorbou odpadu, jež neumíme efektivně zpracovat, a jehož kumulace vede ke škodám na zdraví a životním prostředí. Jako velmi problematická se jeví zejména dlouhá životnost tohoto materiálu. Na době jeho rozpadu nepadají mezi odborníky shoda. Metodika studií není standardizovaná a výsledky se značně liší. Autoři uvádějí různou dobu rozkladu jednotlivých výrobků. Někteří jsou dokonce přesvědčeni, že se plasty nerozkládají vůbec a pouze se rozpadají na menší fragmenty.¹

Na základě závěrů akčního plánu pro oběhové hospodářství ze dne 2. prosince 2015 nazvaného „Uzavření cyklu - akční plán EU pro oběhové hospodářství“, a strategie ze dne 16. ledna 2018 nazvané „Evropská strategie pro plasty v oběhovém hospodářství“, dospěla Komise k závěru, že je nutné řešit nepřetržitý nárůst vzniku plastových odpadů a jejich únik do životního prostředí, a to zejména do mořského prostředí, aby bylo možné vybudovat skutečně oběhový životní cyklus plastů. Značné negativní environmentální, zdravotní a ekonomické dopady některých plastových výrobků si vyžádaly, aby byl vytvořen specifický právní rámec, který by tyto dopady účinně omezil.²

¹ THOMPSON, Andrea. From Fish to Humans, A Microplastic Invasion May Be Taking a Toll. Tiny bits of plastic have seeped into soil, fish and air, posing a threat to animal and human health [online]. scientificamerican.com, 4. září 2018 [cit. 16. března 2021]. Dostupné na <<https://www.scientificamerican.com/article/from-fish-to-humans-a-microplastic-invasion-may-be-taking-a-toll/>>.

² Důvodová zpráva k návrhu směrnice evropského parlamentu a rady ze dne 28. května 2018 [online]. [cit. 10. června 2021]. Dostupné na <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=COM:2018:0340:FIN>>.

Evropská unie na základě provedené studie³ vydala směrnici, která by měla pomoci v boji s vybranými plastovými výrobky na jedno použití, které tvoří dle zmíněné studie 43 % všech odpadků v mořích nalezených na evropských plážích, a s lovnými zařízeními obsahujícími plasty, která tvoří dalších 27 % odpadků v mořích nalezených na plážích. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2019/904/EU ze dne 5. června 2019 o omezení dopadu některých plastových výrobků na životní prostředí (dále jen „SUPD“), se zaměřuje na deset nejčastěji nalezených plastových výrobků na jedno použití a lovných zařízení, které dohromady představují zhruba 70 % uvedených odpadků v mořích podle počtu kusů.⁴ SUPD definuje pojem „plastový výrobek na jedno použití“ v článku 3 bodě 2. Plastovým výrobkem na jedno použití rozumí „výrobek, který je vyroben zcela či částečně z plastu a který není vytvořený, navržený či uváděný na trh tak, aby během své životnosti prošel několika obrátkami nebo cykly tím, že bude vrácen výrobcí k opětovnému naplnění nebo opětovně použit ke stejnému účelu, ke kterému byl vytvořen.“ Na různé výrobky se uplatňují rozdílná opatření. Pokud existují dostupné a cenově přijatelné alternativy, je prodej plastových výrobků na jedno použití zakázán. U produktů, které nelze snadno nahradit, se návrh zaměřuje na jejich omezování prostřednictvím snižování spotřeby, požadavků na design a označování a ukládání povinností výrobcům ohledně nakládání s odpady, úklidu odpadů a provádění osvětových opatření.

Cílem mé bakalářské práce je uvedení do problematiky jednorázových plastů. Práce plní zejména přehledovou funkci a jejím účelem je shrnout soudobé poznatky o zvoleném tématu a poskytnout relevantní informace, vztahující se k dané problematice. V práci je využita zejména metoda analýzy, a dále metoda indukce a dedukce, které spolu úzce souvisí. Práce nahlíží na problematiku jednorázových plastů z různých společensko-vědních pohledů, zejména právních, sociologických a ekonomických, přičemž právní aspekty problematiky v práci převažují.

Primárním zdrojem informací je směrnice Evropského parlamentu a Rady 2019/904/EU ze dne 5. června 2019 o omezení dopadu některých plastových výrobků na životní prostředí, návrh zákona o omezení dopadu vybraných plastových výrobků na životní prostředí a o změně některých zákonů (zákon o omezení dopadu vybraných plastových výrobků na životní prostředí), který byl vládou ČR předložen do Poslanecké sněmovny dne 12. února 2021, kde je projednáván jako sněm. tisk 1155/0, Akční plán EU pro oběhové hospodářství a Evropská

³ ADDAMO, Anna Maria et al. Top Marine Beach Litter Items in Europe. EUR 29249 EN. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. DOI:10.2760/496717.

⁴ Důvodová zpráva k návrhu směrnice evropského parlamentu a rady ze dne 28. května 2018 [online]. [cit. 10. června 2021]. Dostupné na <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=COM:2018:0340:FIN>>.

strategie pro plasty v oběhovém hospodářství. Výchozím zdrojem informací jsou tedy především právní předpisy a dokumenty ČR a EU. V textu dále pracuji s odbornými publikacemi, odbornými články a studii. Co se týče dosavadní literatury, k dispozici není odborná publikace, která by se této problematice uceleně věnovala. Je tomu tak zejména z důvodu vysoké aktuálnosti zvoleného tématu.

Pokud jde o rozvržení práce, je členěna do čtyř hlavních kapitol a jejich podkapitol. První kapitola se věnuje socioekonomickým faktorům ovlivňujícím tvorbu plastového odpadu a představuje právní nástroje ochrany životního prostředí, které přímo či nepřímo regulují lidskou činnost ve vztahu k životnímu prostředí. Kapitola druhá je věnována společenským a environmentálním následkům tvorby plastového odpadu. Ve třetí kapitole je popsán přechod Evropské unie k oběhovému hospodářství, který by měl přispět k prodlužování životního cyklu produktů a minimalizaci vzniku odpadů. Závěrem je představena nová směrnice Evropského parlamentu a Rady 2019/904/EU ze dne 5. června 2019 o omezení dopadu některých plastových výrobků na životní prostředí a rozebrána její transpozice do českého právního řádu.

Tato bakalářská práce vychází z právní úpravy účinné k 30. červnu 2021.

1 Socioekonomické faktory ovlivňující tvorbu plastového odpadu

Tvorba práva je reakcí na potřeby dané společnosti. Tendence sociálního života se projevují v právu a vedou k jeho formování. Také právo a ekonomika jsou vzájemně provázány a existují ve vztahu součinnosti. Porozumění vazbám mezi těmito oblastmi je užitečné pro lepší pochopení dané problematiky. Současně je nezbytné k tomu, aby mohla být vytvořena právní úprava, která bude oblast efektivně regulovat.

Z hlediska sociologického je stěžejním faktorem vliv společnosti na ekologické chování člověka. V 80. letech došlo ke změně hodnot ze stávajících materialistických, kterými byly např. povinnost pracovitosti a pořádku, k postmateriálním spotřebitelským hodnotám jako je seberealizace, participace a ochrana životního prostředí.⁵ Současně pozorujeme vznik různých udržitelných životních stylů, např. zero waste.⁶ Z hlediska hodnotového tedy směřujeme správným směrem. Jako problematický se jeví konzumerismus společnosti. Je přirozené, že vývojem společnosti dochází k progresivnímu technickému pokroku, který má za následek tvorbu nepřeborného množství komodit. Tento konzumerismus je posilován současným náhledem na život, kdy za bohatého a úspěšného je považován jedinec vlastníci více moderních vymožeností. S tím pochopitelně souvisí růst nabídky, kdy se výrobci neustále předhánějí ve vydávání nepřeborného množství nejnovějších typů výrobků. Problémem je, že se společnost nesoustřeďuje na kvalitu výrobku a jeho životnost, což má za následek produkci výrobků s velmi krátkou životností, s čímž úzce souvisí tvorba enormního množství odpadu.

Z ekonomického hlediska se jednotlivci chovají v souladu s životním prostředím tehdy, pokud z toho získají maximální užitek. Předpokladem pro chování šetrné k životnímu prostředí je to, aby bylo v určité situaci vůbec možné. Potom mohou jednotlivci zvážit volby jednání. Jednotlivci se budou chovat ekologicky v situacích, v nichž mají minimální náklady.⁷ V první řadě je tedy třeba, abychom měli vůbec možnost chovat se v souladu s životním prostředím, tedy abychom měli na výběr. Dále je důležité, aby byl jednatel za ekologicky příznivé chování odměněn, třeba formou různých bonusů nebo úlev. Na závěr zde musí existovat možnost vidět, jaký příznivý účinek má naše chování na životní prostředí.

⁵ RHEINLÄNDER, Kathrin. In KRAMER, Matthias (ed). Mezinárodní management životního prostředí. 1. svazek. 1. vydání. Interdisciplinární rámcové podmínky environmentálně orientovaného řízení podniku. Praha: C. H. Beck, 2005. 105 s.

⁶ Zero waste je životní styl, který podporuje opětovné využívání zdrojů, bez tvorby odpadu.

⁷ Tamtéž, 106–107 s.

1.1 Nástroje ochrany životního prostředí

Činnost člověka přímo či nepřímo ovlivňuje životní prostředí. Listina základních práv a svobod garantuje každému, na základě čl. 35, právo na příznivé životní prostředí. Toto je zakotveno také v čl. 7 Ústavy, i když v podstatě užší míře. Aby byl obsah práva naplňován, je třeba životní prostředí chránit. Ochrana životního prostředí je definována v § 9 zákona o životním prostředí: „...zahrnuje činnosti, jimiž se předchází znečišťování nebo poškozování životního prostředí, nebo se toto znečišťování nebo poškozování omezuje a odstraňuje. Zahrnuje ochranu jeho jednotlivých složek, druhů organismů nebo konkrétních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb, ale i ochranu životního prostředí jako celku.“⁸ K ochraně životního prostředí a naplňování garantovaných práv využíváme nástrojů ochrany, které regulují lidskou činnost tak, aby měla co možná nejmenší vliv na životní prostředí. Tyto nástroje jsou uměle vytvořenými faktory, ovlivňujícími a regulujícími lidskou činnost ve vztahu k životnímu prostředí. V rámci této podkapitoly budou představeny nástroje vnitrostátní a evropské.

Vnitrostátní nástroje ochrany dělíme do dvou základních skupin. První skupina obsahuje **nástroje přímého působení** na stav životního prostředí. K těmto nástrojům se řadí především nástroje administrativně-právní, nástroje koncepční, sankční, speciální a veřejnoprávní smlouvy a jiné dobrovolně převzaté dohody. *Administrativně-právní nástroje* představují ukládání povinností ve formě různých zákazů, příkazů a omezení, z nichž plyne pro adresáty povinnost něčeho se zdržet, něco strpět nebo konat v zájmu životního prostředí. Povinnosti bývají stanoveny buď přímo zákonem, nebo na základě zákona a v jeho mezích příslušnými právními akty. Dále jsou obsahem těchto nástrojů povolení, souhlasy, stanoviska a vyjádření, vydávaná orgány státní správy. Stanovují se standardy vyjadřující různé druhy požadavků na zachování příznivého stavu životního prostředí, kategorizují se objekty ochrany a je prováděna kontrola a dozor. Jako nástroj nezbytný k prosazování právního režimu je uplatňována právní odpovědnost, kterou v ochraně ŽP představuje odpovědnost za způsobené ztráty. Závěrem dochází k výkonu rozhodnutí v případech, kdy vydané rozhodnutí není splněno dobrovolně. Další kategorií, která se řadí k nástrojům přímého působení představují *koncepční nástroje*. Jedná se o koncepce, plány a programy, které se objevují v různých podobách a mohou mít závazný, či nezávazný charakter. Do poslední kategorie nástrojů nepřímého působení řadí Drobník *administrativní smlouvy a jiné dobrovolně převzaté závazky*. Jedná se o nástroje ochrany, které umožňují zajistit vyšší standard ochrany ŽP, než

⁸ § 9 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů.

jaký je možné zajistit obecně závazným právním předpisem.⁹ Dobrovolné nástroje jsou nejmladší kategorií nástrojů sloužících k ochraně životního prostředí. Tyto nástroje začaly podniky realizovat formou jednotlivých zásad až v osmdesátých letech dvacátého století. Opatření byla realizována jako reakce na tehdejší průmyslové havárie, ohrožující životní prostředí. Jedny z nejznámějších zásad jsou tzv. Valdezovy zásady z roku 1989, vydané v souvislosti s havárií ropného tankeru Exxon Valdez na pobřeží Aljašky. V roce 1991 byly Mezinárodní obchodní komorou vydány tzv. Podnikatelské charty trvale udržitelného rozvoje, jež se později staly základem pro jedny z nejdůležitějších dobrovolných nástrojů, a to tzv. environmentální manažerské systémy (EMS a EMAS). Smyslem dobrovolných nástrojů je působit na fyzické a právnické osoby tak, aby se bez donucení dobrovolně chovaly šetrně k životnímu prostředí. Tyto dobrovolné nástroje jsou většinou zaměřeny na podnikatelskou činnost. Remtová rozděluje dobrovolné nástroje dle jejich účelu na regulační (redukční), informační a vzdělávací. Účelem regulačních nástrojů je snížení negativních vlivů na životní prostředí. Mezi tyto nástroje řadíme zejména dobrovolné dohody, environmentální manažerské systémy, ekodesign a další. Dobrovolné dohody jsou specifickými dohodami, které uzavírají orgány státní správy a soukromoprávní subjekty. Obsahem dohod je závazek k dosažení určitých cílů v oblasti ochrany životního prostředí. Obsahy dohod často suplují dosud neexistující právní úpravu, případně tuto úpravu konkretizují či zpřísňují. Výhodou těchto dohod je, že často předcházejí vydání konkrétního právního předpisu. Díky tomu se mohou podnikatelské subjekty s předstihem připravit na změnu stávajícího stavu. Informační dobrovolné nástroje slouží zejména podnikům jako zdroj informací o vlivech na životní prostředí. Řadíme zde například metodu LCA, hodnocení možností čistší produkce a další. Posledním druhem dobrovolných nástrojů jsou vzdělávací nástroje. Tyto nástroje by měly působit preventivně a vychovávat subjekty k ekologicky odpovědnému chování. Na rozdíl od informačních nástrojů se nejedná pouze o předání či poskytnutí informace, nýbrž účelem je dosáhnout změny v chování subjektů k životnímu prostředí. Ke vzdělávacím nástrojům tak můžeme zařadit různé přednášky, školení či veřejné iniciativy.¹⁰ V návaznosti na dobrovolné nástroje ochrany ŽP na tomto místě představím dvě nejvýznamnější iniciativy, které v ČR vznikly jako reakce na problematiku jednorázových plastů. V rámci kampaně **Dost bylo plastu** dochází k dobrovolnému uzavírání dohod mezi ministerstvem životního prostředí a

⁹ DROBNÍK, Jaroslav. In DAMOHORSKÝ, Milan (ed). Právo životního prostředí. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 37–41 s.

¹⁰ REMTOVÁ, Květa. Dobrovolné environmentální aktivity. Orientační příručka pro podniky. Planeta, 2006, roč. 14, č. 6, 4–8 s. [online]. mzp.cz, [cit. 11. června 2021]. Dostupné na <[https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/E41CF42A7A6A599DC125712500400E3C/\\$file/planeta06_web.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/E41CF42A7A6A599DC125712500400E3C/$file/planeta06_web.pdf)>.

restauracemi, fast foody a dalšími podnikateli, kteří se zavazují, že sníží spotřebu jednorázových plastových výrobků. Mezi firmy, které se do kampaně zapojily patří např. České dráhy, Lidl nebo Benzina. Účelem této iniciativy je zavedení zálohovaného vratného nádobí, omezení používání jednorázových plastů a informování zákazníků o nutnosti snížit spotřebu plastů.¹¹ Tato kampaň má formu regulačního dobrovolného nástroje ve formě dobrovolné dohody. Kampaň organizace Greenpeace Česká republika **Plast je past** je spíše aktivistického charakteru a vyzývá firmy, aby přijaly odpovědnost za plastové znečištění a skoncovaly s jednorázovými plasty. Jedním z hesel kampaně je „*Nenechte to plavat! Řekněte ‚ne‘ zbytečným jednorázovým plastům!*“. Současně apeluje na společnost, aby změnila své chování a omezila používání plastů.¹² Tato kampaň má naopak formu vzdělávacího nástroje, neboť apeluje na společnost, aby se chovala ekologicky šetrněji. Společnosti, které dobrovolně přijmou závazek a sníží spotřebu plastů, budou odměněny ve formě zvýšení poptávky po svých produktech a službách ze strany spotřebitelů, neboť dle mého názoru je možné vypořádat ve společnosti zájem o ekologicky šetrné a zodpovědné jednání firem.

Jak bylo uvedeno již výše, nástroje ochrany dělíme do dvou základních skupin. Druhou skupinu představují **nástroje nepřímého působení** na stav životního prostředí. Tyto nástroje jsou představovány zejména *ekonomickými nástroji*, jejichž účelem je podnítit zájem na ochraně životního prostředí ekonomickou stimulací. Ekonomické nástroje doplňují nedostatky nástrojů administrativních, a to zejména svou vyšší účinností a ekonomickou efektivností, spočívající v nižších celospolečenských nákladech. Působení ekonomických nástrojů je založeno na nepřímém uplatňování vlivu státu na chování regulovaných subjektů. Z tohoto důvodu je řadíme právě mezi nástroje nepřímé regulace. Nepřímá regulace znamená, že stát poskytuje možnost volby chování, která je současně jejím základním znakem. Princip nepřímé regulace spočívá v tom, že stát nabízí regulovaným subjektům varianty chování, které se od sebe dvojnásobem liší. Prvním rozlišujícím kritériem je ekologická vhodnost nabízených variant. Druhým kritériem je jejich ekonomická výhodnost. Stát využívá ekonomické nástroje k tomu, aby ekologičtější chování zvýhodnil a ekologicky méně vhodné chování naopak znevýhodnil. Ekonomické nástroje plní řadu funkcí. Nejvýznamnější je funkce motivační (stimulační), fiskální a kompenzační. Cílem nástroje s motivační funkcí je ekonomicky motivovat chování jednotlivce, aby změnil své chování tak, že bude šetrnější k životnímu prostředí. Funkce fiskální má za následek, že ekonomické nástroje (hlavně poplatky a daně)

¹¹ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Dost bylo plastu [online]. dostbyloplastu.cz, [cit. 17. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.dostbyloplastu.cz/#uvod>>.

¹² GREENPEACE. Plast je past [online]. beta.plastjepast.cz, [cit. 17. ledna 2021]. Dostupné na <<https://beta.plastjepast.cz/o-kampani/>>.

slouží jako zdroj finančních prostředků, které jsou dále využívány k financování opatření k ochraně životního prostředí. A nakonec účelem nástroje s kompenzační funkcí je kompenzovat újmu, jejíž vznik je se škodlivou činností spojen. Ekonomické nástroje můžeme dále rozdělit na nástroje pozitivní a negativní stimulace. Toto označení se vztahuje ke způsobu ekonomického působení nástroje. V případě *nástrojů pozitivní stimulace* nástroj ekonomicky zvýhodňuje ekologicky výhodnou variantu. Jedná se např. o daňové zvýhodnění, poskytnutí dotace a další. *Nástroje negativní stimulace* naopak znevýhodňují provozování ekologicky méně vhodné činnosti, zařízení či technologie. Typickým příkladem jsou poplatky za znečišťování ovzduší a poplatky za ukládání odpadů na skládku. Systém ekonomických nástrojů je poměrně široký. Obecně se jedná o různé poplatky, daně, finanční podpory, zálohové systémy a obchodovatelná emisní povolení.¹³

Obdobně v rámci ochrany životního prostředí v EU existují **nástroje ochrany ŽP (EU)**, právní i neprávní povahy. Dělení nástrojů je obdobné jako v rámci vnitrostátní ochrany ŽP. Nástroje můžeme rozdělit na nástroje právní, koncepční, administrativní a ekonomické. Mezi *právní nástroje* řadíme směrnice, nařízení, rozhodnutí doporučení a stanoviska. Vzhledem k tématu práce je významná SUPD, o které bude blíže pojednáno v rámci čtvrté kapitoly. *Koncepční nástroje* jsou významné pro vytvoření koncepčního rámce před přijetím právní úpravy. Mezi nástroje tohoto druhu lze zahrnout Bílé a Zelené knihy, akční programy, sdělení a rezoluce. S problematikou plastů úzce souvisí přijetí Akčního plánu pro oběhové hospodářství a Strategie pro plasty, o kterých bude pojednáno v jiné části práce. *Administrativní nástroje* často obsahují ustanovení, která přímo prostřednictvím nařízení nebo nepřímo prostřednictvím směrnic ukládají soukromým osobám určité administrativněprávní povinnosti. SUPD stanovuje producentům plastových výrobků značné množství povinností vzhledem k uvádění jednorázových plastových výrobků na trh. Závěrem *mezi ekonomické nástroje* lze zahrnout zejména finanční podpory, obchodovatelná emisní povolení a koncept bublin.¹⁴ Od ledna roku 2021 budou země EU posílat do společné unijní pokladny novou daň, a to za nerecyklované plasty. Oficiálně by měla daň přispět k rozvoji recyklačního průmyslu. Výpočet daně se bude provádět na základě dat reportovaných každoročně do Eurostatu. Reportované číslo nerecyklovaných plastů se vynásobí koeficientem 0,8 a vypočtená částka se odešle do společné pokladny. Pro země s nízkou úrovní recyklace se uplatní mechanismy, které zabrání nadměrně regresivnímu dopadu na příspěvky členských

¹³ SOBOTKA, Michal. In DAMOHORSKÝ, Milan (ed). Právo životního prostředí. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 42–47 s.

¹⁴ DAMOHORSKÝ, Milan, SMOLEK, Martin. Právo životního prostředí. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 173–180 s.

států.¹⁵ Rada EU nenavrhuje žádná regulační ustanovení a je ponecháno na vůli států, jak bude daň promítnuta. Nová daň je prezentována jako podpora opatření, která by měla přispět k většímu používání recyklovatelných plastů a podpoře recyklace. Česká republika zvýší tlak na zlepšení recyklace plastových obalů, např. novým nástrojem obalové a odpadové legislativy – ekomodulací¹⁶. Od ní se nově bude odvíjet poplatek výrobců a dodavatelů za uvedení vybraných výrobků na trh. Čím méně opravitelný nebo recyklovatelný výrobek, tím vyšší cena za jeho využití či odstranění a naopak. Cílem ekomodulace je motivovat výrobce i dodavatele, aby jejich výrobky plnily ekologické nároky už ve fázi výroby a při jejich balení. Nová legislativa současně obsahuje vyšší recyklační cíle a cílí na zvýšení recyklace všech obalů i odpadů, včetně těch plastových. Odborníci na danou problematiku upozorňují, že je třeba daň promítnout co nejlíže k producentům nerecyklovaných plastů, aby motivovala jejich ekonomické chování, a neplatit ji ve formě paušálního poplatku. Současně vyjadřují obavy z účelové manipulace se statistikami. Dalším problémem je, že ačkoliv je daň prezentována jako nástroj na podporu recyklace, nemá žádné mechanismy, jak tuto podporu realizovat. Návrh také nijak neřeší nedostatek infrastruktury pro sběr odpadů, ani nepřipravenost legislativy. Rychlá implementace má za následek absenci prostoru pro přípravu opatření ke zvýšení recyklace. Státům tedy v prvních letech nezbyvá jiná možnost než daň odvádět. Diskutované jsou také otázky týkající se potenciálních potíží s přeshraničním obchodem. Pokud stát přenesetí tíhu daně na dodavatelské řetězce, ty je dále přenesou na spotřebitele. Uvalení daně na nerecyklované plasty může v obalovém průmyslu vést k hledání jiných materiálů, které ovšem nemusí být ekologicky šetrnější.¹⁷ Obecně je primárním cílem zásadní snížení objemu odpadů. Nahrazování plastových výrobků produkty z jiných materiálů problematiku hromadění odpadu efektivně neřeší. Evropská komise si od zavedení daně slibuje silnou motivaci pro členské státy, aby významně snižovaly podíl nerecyklovatelného plastového odpadu. Jiný zdroj uvádí, že dle informací z Ministerstva financí a Ministerstva životního prostředí bude mít příspěvek z plastu především charakter poplatku členského státu do rozpočtu EU a nebude přenášen na výrobce plastů, neboť by ekonomické náklady na implementaci celého systému zřejmě přesáhly samotnou výši platby.

¹⁵ GENERÁLNÍ SEKRETARIÁT RADY. Závěry z mimořádného zasedání rady (17., 18., 19., 20. a 21. července 2020) [online]. consilium.europa.eu, 21. července 2020 [cit. 13. června 2021]. 64 s. Dostupné na <<https://www.consilium.europa.eu/media/45119/210720-euco-final-conclusions-cs.pdf>>.

¹⁶ Ekomodulace je definována v § 3 odst. 2 q) zákona č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností a v § 2 r) zákona č. 477/2001 Sb., o obalech, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷ SOLDATOVA, Anna. Časopis odpady: Evropa zavádí daň z nerecyklovaného plastu. Ovlivní to recyklaci? [online]. odpady-online.cz, 16. prosince 2020 [cit. 12. června 2021]. Dostupné na <<https://www.odpady-online.cz/casopis-odpady-evropa-zavadi-dan-z-nerecyklovaneho-plastu-ovlivni-to-recyklaci/>>.

Ministerstva také předpokládají, s ohledem na krácení jiných plateb do rozpočtu EU, že bude saldo účetních operací kladné, a není tedy nutné hledat pro příspěvek z plastu další zdroje. O zpoplatnění plastů uvedených do oběhu se neuvažuje, resp. platba za jejich spotřebu bude maximálně přenesena na spotřebitele tak, jako je tomu např. u plastových tašek v obchodech.¹⁸ Přístup České republiky k odvádění daně, kterou zamýšlí platit formou poplatku členského státu do rozpočtu EU, a dále přenášení poplatku na koncové spotřebitele, považují za bezpřínosný. Přenášení poplatku na koncového spotřebitele se ukázalo jako přínosné v případě plastových nákupních tašek. Plastová taška „...smí být v místě prodeje výrobků poskytnuta spotřebiteli minimálně za náhradu nákladů, které odpovídají nákladům na její pořízení.“¹⁹ Ovšem v tomto případě si je spotřebitel vědom, že platí za daný výrobek. V případě zdražování především plastových obalů nemusí být spotřebiteli jasné, zda došlo ke zdražení samotného produktu, či platí více za plastový obal.

¹⁸ ROD, Aleš a kol. Dopady harmonizace daní a daňových návrhů na podnikatelský sektor. Analýza. [online]. socr.cz, září 2020 [cit. 13. června 2021]. 38 s. Dostupné na <https://www.socr.cz/images/SPCR_analyza_Harmonizace_dani_2020.pdf>.

¹⁹ § 3 odst. 3 zákona č. 477/2001 Sb., zákona o obalech, ve znění pozdějších předpisů.

2 Společenské a environmentální následky tvorby plastového odpadu

Problém s velkým množstvím odpadu, hlavně tím plastovým, celosvětově roste. Plast je syntetický materiál, obsahující toxická aditiva, s odlišnou délkou doby rozkladu. Pokud nedochází k jeho řádné likvidaci, či recyklaci, dostává se do životního prostředí, kde se postupně rozkládá na menší kousky. Tyto malé kousky (obvykle menší než 5 mm) se nazývají mikroplasty. Mikroplasty mohou být nezáměrně vytvářeny při opotřebovávání větších kusů plastů. Vyrábějí se ale také záměrně a přidávají se do výrobků pro zvláštní účely, zejména v kosmetických přípravcích. Mikroplasty se v životním prostředí biologicky nerozkládají. Vyskytují se v mořských, sladkovodních a suchozemských ekosystémech, jakož i v potravinách a pitné vodě. Jejich pokračující uvolňování přispívá k trvalému znečištění ekosystémů a potravinových řetězců.²⁰ Dle studie společnosti WWF International, se do lidského organismu dostane denně 5 g plastu, což odpovídá 2,5 kg plastu za 10 let.²¹

Vzhledem k obavám o životní prostředí a lidské zdraví již několik států uzákonilo nebo navrhlo vnitrostátní zákaz záměrného používání mikroplastů ve spotřebních výrobcích. První zemí, kde se začali zabývat problémem znečištění vody mikroplasty, byly Spojené státy americké. Bývalý prezident Barack Obama přijal program (The Microbead-Free Waters Act), který obsahuje závazek postupně odstraňovat plastové mikroperličky z kosmetických výrobků. V roce 2017 začlenily jednotlivé státy unie toto opatření do svých politik. Prvním státem EU, kde také skončili s prodejem kosmetických výrobků obsahujících mikroplasty, je Švédsko. Zákaz platí od začátku roku 2018.²²

V roce 2017 požádala Evropská komise Evropskou agenturu pro chemické látky (dále jen „ECHA“), aby posoudila vědecké důkazy pro přijetí regulačního opatření na úrovni EU týkajícího se mikroplastů, které jsou záměrně přidávány do výrobků. V lednu 2019 ECHA navrhla rozsáhlé omezení mikroplastů ve výrobcích uváděných na trh EU/EHP s cílem zamezit nebo snížit znečištění životního prostředí. Návrh na omezení byl vypracován v souvislosti se strategií EU v oblasti plastů, která usiluje o oběhové hospodářství a přispívá k

²⁰ EUROPEAN CHEMICAL AGENCY. Mikroplasty [online]. echa.europa.eu, [cit. 15. června 2021]. Dostupné na <<https://echa.europa.eu/cs/hot-topics/microplastics>>.

²¹ SCARR, Simon. A plateful of plastic. Visualising the amount of microplastic we eat [online]. graphics.reuters.com, 31. prosince 2019 [cit. 15. ledna 2021]. Dostupné na <<https://graphics.reuters.com/ENVIRONMENT-PLASTIC/0100B4TF2MQ/index.html>>.

²² VOSECKÝ, Vojtěch, SEDLÁK, Martin. Masové záplavě plastů se lze bránit. Chytrá řešení ukazují, jak lze umělé hmoty využívat s rozumem [online]. obnovitelne.cz, 22. ledna 2019 [cit. 15. června 2021]. Dostupné na <<https://www.obnovitelne.cz/clanek/692/masove-zaplave-plastu-se-lze-branit-chytra-reseni-ukazuji-jak-lze-umele-hmoty-vyuzivat-s-rozumem/>>.

dosažení cílů udržitelného rozvoje do roku 2030, globálních závazků v oblasti klimatu a cílů průmyslové politiky EU. Výbor pro posuzování rizik (RAC) a Výbor pro socioekonomickou analýzu (SEAC) dospěly ve svých stanoviscích k závěru, že nejvhodnějším prostředkem k řešení rizik je změna seznamu látek podléhajících omezení podle přílohy XVII nařízení²³ REACH.²⁴

Další problém představuje přeshraniční přeprava odpadů. Produkce odpadu se s růstem HDP zvyšuje. Čím je země bohatší, tím více odpadků produkuje.²⁵ Země s vysokými příjmy (Evropa, Severní Amerika a další), disponující efektivní infrastrukturou a systémy nakládání s odpady, exportují plastový odpad do zemí s nízkými nebo středními příjmy (asijské a africké státy), kde je většina plastových odpadů likvidována neefektivně a dochází tak ke kontaminaci řek, které následně odpad zanášejí do moří a oceánů.²⁶ Konference smluvních stran Basilejské úmluvy na svém 14. zasedání v květnu 2019 přijala rozhodnutí BC-14/12 o začlenění nové položky nebezpečného plastového odpadu (položka A3210) do přílohy VIII a dále dvou nových položek plastových odpadů neklasifikovaných jako nebezpečné do přílohy II (položka Y48) a do přílohy IX (položka B3011) Basilejské úmluvy. Tyto změny nabyly účinnosti dnem 1. ledna 2021.²⁷ Stranou Basilejské úmluvy je i EU.²⁸ Komise EU přijala nařízení č. 2020/2174, kterým se mění přílohy IC, III, IIIA, IV, V, VII a VIII nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1013/2006 o přepravě odpadů, jehož účelem je zohlednit změny týkající se položek plastových odpadů v přílohách Basilejské úmluvy. Navržené změny příloh by měly přispět ke zlepšení kontrol vývozů plastových odpadů, k zamezení vývozů plastových odpadů do zemí s omezenou infrastrukturou, k podpoře

²³ EUROPEAN CHEMICAL AGENCY. Mikroplasty [online]. echa.europa.eu, [cit. 15. června 2021]. Dostupné na <<https://echa.europa.eu/cs/hot-topics/microplastics>>.

²⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 ze dne 18. prosince 2006, o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek, o zřízení evropské agentury pro chemické látky, o změně směrnice 1999/45/ES a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 793/93, nařízení Komise (ES) č. 1488/94, směrnice Rady 76/769/EHS a směrnic Komise 91/155/EHS, 93/67/EHS, 93/105/es a 2000/21/ES. Úř. věst. L 396, 30. prosince 2006.

²⁵ LOMBORG, Bjørn. Skeptický ekolog. Jaký je skutečný stav světa? Praha: Dokořán, s. r. o a Liberální institut, 2006, 241 s.

²⁶ RITCHIE, Hannah, ROSER, Max. Plastic Pollution [online]. ourworldindata.org, září 2018 [cit. 16. března 2021]. Dostupné na <<https://ourworldindata.org/plastic-pollution>>.

²⁷ Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2020/2174 ze dne 19. října 2020, kterým se mění přílohy IC, III, IIIA, IV, V, VII a VIII nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1013/2006 o přepravě odpadů. Úř. věst. L 433/11, 22. prosince 2020.

²⁸ Rozhodnutí Rady ze dne 1. února 1993 o uzavření Úmluvy o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování (Basilejská úmluva) jménem Společenství. Úř. věst. L 39/1, 16. února 1993.

nakládání s plastovými odpady způsobem šetrným k ŽP, ke snížení rizika kontaminace ŽP odpady a k zamezení globálnímu ekologickému problému s odpadky v mořích.²⁹

Do roku 2015 bylo celosvětově vyprodukováno 7,8 miliard tun plastu. To je téměř tuna plastu na osobu. Vzhledem k době rozkladu plastového odpadu a každoročnímu nárůstu výroby je zřejmé, že pokud nedojde ke snížení produkce tohoto materiálu, budou sociální, enviromentální a ekonomické problémy nadále narůstat.³⁰ Následky tvorby plastového odpadu jsou přeshraničního charakteru. K řešení otázek životního prostředí je tak naprosto nezbytná spolupráce členských států EU mezi sebou i se zbytkem světa.

²⁹ Rozhodnutí Rady (EU) 2019/ 638 ze dne 15. dubna 2019 o postoji, který má být zaujat jménem Evropské unie na čtrnáctém zasedání konference smluvních stran Basilejské úmluvy o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování k některým změnám příloh II, VIII a IX této úmluvy. Úř. věst. L 109/19, 24. dubna 2019. 1 s.

³⁰ RITCHIE, Hannah, ROSER, Max. Plastic pollution [online]. ourworldindata.org, září 2018 [cit. 16. ledna 2021]. Dostupné na: <<https://ourworldindata.org/plastic-pollution>>.

3 Přechod EU k oběhovému hospodářství

V prosinci 2014 se Evropská komise rozhodla stáhnout legislativní návrh týkající se odpadů, který byl navržen předchozí EK. Návrh byl stažen z toho důvodu, že nebylo možné dosáhnout dohody s členskými státy. Nová Komise pod vedením předsedy Clauda Junckera se zavázala do konce roku 2015 předložit nový balíček, který by se týkal celého hospodářského cyklu. V rámci příprav tohoto balíčku proběhla veřejná konzultace (28. května až 20. srpna 2015) a 25. června byla uspořádána konference o oběhovém hospodářství. Dne 2. prosince 2015 byl tento nový balíček přijat. Legislativní návrhy částečně vycházejí ze staženého návrhu. Nová pravidla přispějí k předcházení vzniku odpadů a podstatnému zvýšení recyklace. Postupně se bude ustupovat od skládkování a bude se podporovat využívání ekonomických nástrojů. Nové právní předpisy posílí hierarchii způsobů nakládání s odpady.³¹

Nový Balíček týkající se oběhového hospodářství zahrnuje **Akční plán EU pro oběhové hospodářství a legislativní návrhy týkající se odpadu**, které představují návrhy na změnu šesti směrnic.³²

Oběhové hospodářství je definováno jako hospodářství, „ve kterém je hodnota výrobků, materiálů a zdrojů v hospodářství zachována co nejdéle a ve kterém je minimalizován vznik odpadu“.³³ Dle Komise představuje přechod k oběhovému hospodářství významný příspěvek k úsilí EU o vytvoření udržitelného, nízkouhlíkového a konkurenceschopného hospodářství účinně využívajícího zdroje a je příležitostí k transformaci hospodářství a k vytvoření nových a udržitelných konkurenčních výhod pro EU. Konkrétně se akční plán věnuje následujícím sedmi oblastem, v jejichž rámci představuje nejdůležitější opatření, která EK plánuje přijmout:

- **Výroba:** Je potřeba zlepšit design výrobků tak, aby došlo k prodloužení jejich trvanlivosti, byla umožněna jejich snadnější oprava či modernizace. Dále je třeba se zaměřit také na výrobní postupy. Současně bude výše finančního příspěvku, který hradí výrobci, stanovena na základě nákladů souvisejících s koncem životnosti jejich výrobků (ekomodulace).

³¹ EVROPSKÁ KOMISE. Tisková zpráva. Oběhové hospodářství: Díky novým pravidlům zaujme EU celosvětové přední místo v oblasti nakládání s odpady a recyklace [online]. ec.europa.eu, 22. května 2018 [cit. 16. června 2021]. Dostupné na <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/IP_18_3846>.

³² MŽP. Evropská komise dnes zveřejnila balíček k oběhovému hospodářství [online], mzp.cz, 2. prosince 2015 [cit. 16. června 2021]. Dostupné na <https://www.mzp.cz/cz/news_151202_balicek_obehove_hospodarstvi>.

³³ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů. Uzavření cyklu – akční plán EU pro oběhové hospodářství. COM (2015) 614 final. 2. prosince 2015. [online]. [cit. 16. června 2021] Dostupné na <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015DC0614&from=CS>>.

- **Spotřeba:** Budou povzbuzena odvětví opětovného využití a oprav, inovativní formy spotřeby (např. sdílení výrobků, větší spotřeba služeb) a boj s plánovaným zastaráváním a dojde k podpoře zelených veřejných zakázek.
- **Nakládání s odpady:** Obsahem přijatých legislativních návrhů týkajících se odpadu budou zejména dlouhodobé cíle týkající se zefektivnění recyklace a snížení produkce odpadu, širší uplatňování ekonomických nástrojů, rozšíření odpovědnosti a zlepšení spolupráce mezi státy v oblasti odpadů.
- **Od odpadu ke zdrojům: posílení trhu s druhotnými surovinami a opětovného využívání vody:** Je potřeba vypracovat normy kvality pro sekundární suroviny (zejména pro plasty), zlepšit pravidla týkající se „okamžiku, kdy odpad přestává být odpadem“, snižovat množství nebezpečných chemických látek ve výrobcích. Komise rozvine nedávno zahájený informační systém v oblasti surovin a podpoří celounijní výzkum v oblasti toků surovin.
- **Prioritní oblasti:** Jako oblasti, na které je potřeba se obzvláště zaměřit, chápe Komise plasty, plýtvání potravinami, kritické suroviny, stavební a demoliční odpad a biomasu a výrobky z biologického materiálu. V oblasti plastů se Komise zavázala přijmout strategii pro plasty v oběhovém hospodářství, která se bude zabývat otázkami jako je recyklovatelnost, biologická rozložitelnost, obsah nebezpečných látek v určitých plastech a znečišťování moří a dále navrhuje v legislativních návrzích ambicióznější cíl pro recyklaci plastových obalů.
- **Inovace, investice a další horizontální opatření:** Komise bude v rámci přechodu na oběhové hospodářství více investovat, řešit potenciální regulační překážky pro inovátory a provádět cílená informační opatření, přičemž bude využívat různých zdrojů financování EU.
- **Sledování pokroku na cestě k oběhovému hospodářství:** Komise ve spolupráci se státy EHP a po konzultaci s členskými státy vytvoří rámec pro sledování oběhového hospodářství, aby bylo možné účinně měřit pokrok na základě spolehlivých stávajících údajů a nově vyvinutých údajů.

Akční plán je doprovázen přílohou, ve které jsou uvedena konkrétní plánovaná opatření Komise (týkající se výše zmíněných bodů) včetně časového plánu, kdy by měla být představena.

Součástí předkládaného balíčku byly legislativní návrhy na změnu šesti odpadových směrnic. Ty byly pozměněny přijetím následujících čtyř směrnic:

- směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/849 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice 2000/53/ES o vozidlech s ukončenou životností, 2006/66/ES o bateriích a akumulátorech a odpadních bateriích a akumulátorech a 2012/19/EU o odpadních elektrických a elektronických zařízeních,
 - směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/850 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice 1999/31/ES o skládkách odpadů,
 - směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/851 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice 2008/98/ES o odpadech (dále jen „Směrnice č. 851“) a
 - směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/852 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice 94/62/ES o obalech a obalových odpadech (dále jen „Směrnice č. 852“).
- Směrnice byly schváleny v květnu 2018 a jsou platné od 4. července 2018.

Směrnice zejména sladují používané definice, stanovují cíle týkající se úrovně přípravy k opětovnému použití a recyklace komunálního odpadu a obalových odpadů, postupně omezují ukládání komunálního odpadu na skládky, více harmonizují a zjednodušují právní rámec týkající se vedlejších produktů, obsahují nová opatření na podporu prevence, zavádí minimální provozní požadavky na systémy rozšířené odpovědnosti výrobce, zavádí systém včasného varování pro účely sledování plnění cílů týkajících se recyklace a zjednodušují a zefektivňují povinnosti týkající se předkládání zpráv. Lhůta pro transpozici směrnic činila 24 měsíců od platnosti změněných směrnic. Členské státy tedy byly povinny transponovat změny do národních legislativ do 5. července 2020. Česká republika transponovala unijní odpadovou legislativu formou přijetí následujících právních předpisů. Přijetí zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech, zákona č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, zákona č. 545/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 477/2001 Sb., o obalech a zákona č. 543/2020 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpadech a zákona o výrobcích s ukončenou životností.

Evropská Komise zveřejnila dne 4. března 2019 zprávu o provádění akčního plánu pro oběhové hospodářství z roku 2015.³⁴ Díky akčnímu plánu se obecně urychlil přechod na oběhové hospodářství, na činnosti se vztahem k oběhovému hospodářství připadlo v roce 2016 v EU přibližně 17,5 mld. eur investic a v odvětvích, které se oběhové hospodářství týká,

³⁴ Zpráva Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o provádění akčního plánu pro oběhové hospodářství [online]. eur-lex.europa.eu, 4. března. 2019 [cit. 16. června 2021]. Dostupné na <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0190&from=EN>>.

vzrostla zaměstnanost o 6 %. Všech 54 opatření, která jsou v plánu stanovena, je nyní dokončeno nebo se provádí.

V rámci akčního plánu EU pro oběhové hospodářství se EK zavázala připravit strategii, která se bude zabývat výzvami spojenými s plasty. Dne 16. ledna 2018 zveřejnila Evropská komise sdělení, obsahující **Evropskou strategii pro plasty v oběhovém hospodářství** (dále jen „Strategie“).³⁵ Strategie identifikuje klíčové problémy jako jsou stále se zvyšující produkce plastů, nízká míra recyklace, vysoký podíl skládkování a spalování plastů, vysoké emise skleníkových plynů spojené s výrobou a spalováním plastů a přítomnost plastového odpadu v oceánech. Komise navrhla, aby byly do roku 2030 veškeré plastové obaly recyklovatelné nebo opakovaně použitelné, aby se více než polovina plastových odpadů vytvořených v Evropě recyklovala a současně stanovila plán investovat do modernizace tohoto odvětví. K dosažení vymezených cílů byla stanovena opatření, která se zaměřují na následující čtyři oblasti:

1. zlepšení ekonomické stránky a kvality recyklace plastů,
2. omezení plastového odpadu a zamezení znečišťování,
3. podpora inovací a investic na cestě k oběhovému řešení a
4. využívání celosvětových opatření.

Seznam budoucích opatření EU k provádění strategie je obsažen v příloze č. 1 Strategie. Příloha č. 2 poté obsahuje seznam doporučených opatření pro vnitrostátní orgány a průmysl.

Strategie představuje základní vizi nového pohledu na plasty v oběhovém hospodářství. Je nezbytné zaměřit se na výrobu a používání plastů, aby plastové výrobky již od svého vzniku respektovaly principy oběhového hospodářství.

Dne 11. března 2020 představila Komise **Nový akční plán pro oběhové hospodářství**.³⁶ V dokumentu je konkrétně rozpracovaná řada opatření, která by měla vést ke skutečnému přechodu na oběhové hospodářství v celé EU. Opatření se nesoustředí jen na konec cyklu výrobků, tedy na odpady, ale na jejich celý životní cyklus. V části plánu zaměřeném pouze na plasty se EK zavazuje navrhnout závazné požadavky na obsah recyklovaného materiálu a opatření ke snížení množství odpadu pro klíčové výrobky, dále se chce zaměřit na mikroplasty v ŽP a biologické materiály a současně hodlá zajistit včasné provedení SUPD.

³⁵ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů ze dne 16. ledna 2018. Evropská strategie pro plasty v oběhovém hospodářství [online]. [cit. 4. března 2021]. Dostupné na <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52018DC0028>>.

³⁶ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů ze dne 11. března 2020. Nový akční plán pro oběhové hospodářství – Čistší a konkurenceschopnější Evropa [online]. [cit. 29. června 2021]. Dostupné na <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0098>>.

4 Směrnice o omezení dopadu vybraných plastových výrobků

Další krok k podpoře cirkulární ekonomiky představuje přijetí směrnice Evropského parlamentu a rady (EU) 2019/904 ze dne 5. června 2019 o omezení dopadu některých plastových výrobků na životní prostředí.³⁷ „Cíli této směrnice je předcházet dopadu některých plastových výrobků na životní prostředí, zejména na vodní prostředí, a na lidské zdraví a snižovat jej, jakož i podporovat přechod k oběhovému hospodářství pomocí inovativních a udržitelných obchodních modelů, výrobků a materiálů, a tím též přispívat k účinnému fungování vnitřního trhu.“³⁸

SUPD prosazuje přístupy v duchu oběhového hospodářství, které před výrobky na jedno použití upřednostňují udržitelné, netoxické a opětovně použitelné výrobky a systémy opětovného použití a jsou v první řadě zacíleny na omezení množství vzniklých odpadů. Současně přispěje k dosažení cíle udržitelného rozvoje č. 12, jímž je zajistit udržitelné vzorce spotřeby a výroby, který je součástí Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj přijaté Valným shromážděním OSN dne 25. září 2015.³⁹

Směrnice se vztahuje pouze na ty plastové výrobky na jedno použití, které jsou nejčastěji nacházeny na plážích zemí Evropské unie, jakož i na lovná zařízení obsahující plasty a na výrobky z oxo-rozložitelných plastů. Plastové výrobky na jedno použití a lovná zařízení obsahující plasty představují obzvlášť vážný problém v souvislosti se znečišťováním moří odpadky, závažné riziko pro mořské ekosystémy, biologickou rozmanitost a pro lidské zdraví a poškozují činnosti, jako je cestovní ruch, rybolov a lodní doprava.⁴⁰

SUPD doplňuje dosavadní právní předpisy EU v oblasti odpadů a současně má charakter zvláštní právní úpravy (lex specialis) ve vztahu ke směrnici Evropského parlamentu a Rady 94/62/ES ze dne 20. prosince 1994 o obalech a obalových odpadech a směrnici Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 98/2008 ze dne 19. listopadu 2008 o odpadech a o zrušení některých směrnic. V případě rozporu mezi uvedenými směrnicemi a touto směrnicí by se měla použít v rámci oblasti své působnosti SUPD. Tak tomu je v případě omezení uvádění výrobků na trh. Pokud jde o opatření ke snížení spotřeby, požadavky na výrobky, požadavky na označování a rozšířenou odpovědnost výrobce, doplňuje SUPD dvě výše

³⁷ Směrnice Evropského parlamentu a rady (EU) 2019/904 ze dne 5. června 2019 o omezení dopadu některých plastových výrobků na životní prostředí. Úř. věst. L 155, 12. června 2019. Dostupné na <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=OJ:L:2019:155:FULL&from=CS>>.

³⁸ Článek 1 směrnice Evropského parlamentu a rady (EU) 2019/904 ze dne 5. června 2019 o omezení dopadu některých plastových výrobků na životní prostředí.

³⁹ Preambule směrnice Evropského parlamentu a rady (EU) 2019/904 ze dne 5. června 2019 o omezení dopadu některých plastových výrobků na životní prostředí.

⁴⁰ Tamtéž.

uvedené směrnice a směrnici Evropského parlamentu a Rady 2014/40/EU ze dne 3. dubna 2014 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se výroby, obchodní úpravy a prodeje tabákových a souvisejících výrobků a o zrušení směrnice 2001/37/ES.⁴¹

SUPD sestává z preambule, devatenácti článků a přílohy a vztahuje se na jednorázové plastové výrobky, lovná zařízení obsahující plasty a výrobky z oxo-rozložitelných plastů. Plastovým výrobkem na jedno použití se rozumí „výrobek, který je vyroben zcela či částečně z plastu a který není vyroben, navržen či uváděn na trh tak, aby mohl být během svého životního cyklu vícekrát využit nebo mohl projít několika cykly tím, že bude vrácen výrobcí k opětovnému naplnění nebo opětovně použit ke stejnému účelu, ke kterému byl určen“, lovným zařízením „jakákoli část nebo součást zařízení, která se používá při rybolovu nebo v akvakultuře k cílenému lovu nebo chovu biologických mořských zdrojů nebo která pluje na mořské hladině a používá se s cílem přilákat a ulovit nebo chovat tyto biologické mořské zdroje“ a oxo-rozložitelnými plasty „plastové materiály, které obsahují přísady, jež prostřednictvím oxidace způsobují rozpad plastového materiálu na mikročástice nebo chemický rozklad.“⁴² Jednorázové plastové výrobky reprezentují vatové tyčinky, příbory, talíře, brčka, nápojová míchátká, tyčinky k uchycení balónků, nádoby vyrobené z expandovaného polystyrenu, hygienické vložky a tampony, vlhčené ubrousky a tabákové výrobky s filtry.

Směrnice rozděluje výrobky do tří kategorií na: 1. výrobky, pro něž existují dostupné udržitelné alternativy – cílem je podporovat méně škodlivé alternativy; 2. výrobky, pro něž alternativy neexistují – cílem je omezit škody lepším informováním spotřebitelů a přenesením finanční odpovědnosti za důsledky pro životní prostředí na výrobce; a 3. výrobky, které jsou již dobře zachycovány – zde je cílem zajistit, aby se dostaly do systému odděleného sběru a recyklace. Pro tyto kategorie výrobků byla navržena rozdílná opatření.⁴³

Součástí SUPD je příloha, rozdělená na část A–G, která vymezuje výrobky, na něž se vztahují konkrétní omezující opatření.

Čl. 4 stanovuje státům povinnost přijmout nezbytná opatření k dosažení snížení spotřeby plastových výrobků na jedno použití uvedených v části A přílohy. Těmito

⁴¹ Preambule směrnice Evropského parlamentu a rady (EU) 2019/904 ze dne 5. června 2019 o omezení dopadu některých plastových výrobků na životní prostředí.

⁴² Článek 3 směrnice Evropského parlamentu a rady (EU) 2019/904 ze dne 5. června 2019 o omezení dopadu některých plastových výrobků na životní prostředí.

⁴³ Usnesení výboru pro životní prostředí z 11. schůze ze dne 12. července 2018 k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o omezení dopadu některých plastových výrobků na životní prostředí. 3–5 s.

opatřeními musí být dosaženo do roku 2026 měřitelného kvantitativního snížení spotřeby plastových výrobků na jedno použití uvedených v části A přílohy na území daného členského státu ve srovnání s rokem 2022. Dle čl. 5 členské státy zakážou uvádět na trh plastové výrobky na jedno použití uvedené v části B přílohy a výrobky z oxo-rozložitelných plastů. Čl. 6 vymezuje požadavky na výrobek. Členské státy musí zajistit, aby plastové výrobky uvedené v části C přílohy, které mají víčka a uzávěry vyrobené z plastu, mohly být uváděny na trh pouze tehdy, pokud víčka a uzávěry zůstanou během fáze určeného použití výrobků připevněny k nádobě. Dále musí nápojové lahve uvedené v části F přílohy (PET lahve) obsahovat do roku 2025 alespoň 25 % a do roku 2030 alespoň 30 % recyklovaných plastů. Požadavky na výrobek obsahuje také čl. 7. Státy musí zajistit, aby každý plastový výrobek na jedno použití uvedený v části D přílohy, který je uváděn na trh, byl na svém obale nebo na výrobku samotném opatřen viditelným, jasně čitelným a nesmazatelným označením, které spotřebitelům poskytne informace o vhodných postupech pro nakládání nebo odstraňování těchto výrobků, jakmile se stanou odpadem, a o přítomnosti plastů ve výrobku. Čl. 8 stanovuje rozšířenou odpovědnost výrobců, na které členské státy uvalí povinnost nést náklady na osvětová opatření, úklid odpadů, sběr údajů a sběr odpadů. Členské státy musí přijmout nezbytná opatření k zajištění tříděného sběru nápojových lahví za účelem recyklace. Do roku 2025 musí být vytrženo 77 % lahví a do roku 2030 už 90 % lahví (čl. 9). Podle čl. 10 státy přijmou opatření k informování spotřebitelů zejména o dostupnosti opětovně použitelných alternativ, dopadech vyhazování odpadů mimo vyhrazená místa a budou podněcovat odpovědné spotřebitelské chování. Přijatá opatření za účelem provedení článků 4 až 9 a jejich provádění nesmí ohrožovat hygienu a bezpečnost potravin. Při určování toho, zda má být nádoba na potraviny považována pro účely této směrnice za plastový výrobek na jedno použití, je spolu s kritérii uvedenými v příloze rozhodující skutečností, jestli se vzhledem ke svému objemu nebo velikosti často stává nevhodně odhozeným odpadkem. Členské státy jsou povinny podávat EK každý rok (od roku 2022) zprávy, obsahující informace a údaje, konkretizované v čl. 13 odst. 1. SUPD. Členské státy jsou povinny transponovat předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí do 3. července 2021. V některých případech byly vzhledem ke složitosti přijetí potřebných opatření stanoveny lhůty delší.⁴⁴

Díky výše přijatým opatřením má EU namířeno k tomu stát se lídrem na poli plastů budoucnosti. Vzniknou nová pracovní místa, dojde k vývoji udržitelnějších materiálů, snížení

⁴⁴ Směrnice Evropského parlamentu a rady (EU) 2019/904 ze dne 5. června 2019 o omezení dopadu některých plastových výrobků na životní prostředí.

uhlíkové stopy, omezení znečišťování životního prostředí a zlepšení kvality života a zdraví. EK současně předpokládá, že přijatá opatření by mohla mít v roce 2030 za následek úsporu 2,6 milionu tun ekvivalentu oxidu uhličitého, zamezení škod na životním prostředí odpovídající 11 miliardám eur a spotřebitelé by měli ušetřit přibližně 6,5 miliardy eur.⁴⁵

Pokud by SUPD splnila svůj cíl, budou dopady významné. Směrnice by však měla být pouze jedním z kroků v boji s plastovými odpady, kdy těmi dalšími by měly být především funkční odpadové zákony, snížení celkové produkce odpadu, podpora recyklace, zkrátka celková přeměna evropského hospodářství k větší cirkularitě.

4.1 Zákon o omezení dopadu vybraných plastových výrobků

Česká republika je jako členský stát Evropské unie příjemcem podstatné části unijního práva. To platí i pro oblast ochrany životního prostředí, tedy environmentální politiku. K přenášení práva do vnitrostátních právních řádů se členské státy zavázaly již při vstupu do Evropské unie. Česká republika se rozhodla transponovat SUPD formou přijetí samostatného zákona o omezení dopadu vybraných plastových výrobků na životní prostředí a o změně souvisejících zákonů (zákon o omezení dopadu vybraných plastových výrobků na životní prostředí), doplněného v jedné části o novelu zákona č. 477/2001 Sb., o obalech. Návrh zákona byl vládou ČR předložen do Poslanecké sněmovny dne 12. 2. 2021 a zde je projednáván jako sněm. tisk 1155/0.⁴⁶

Navrhovaný zákon stanovuje příslušná práva a povinnosti osob uvádějících obaly nebo obalové prostředky na trh nebo do oběhu tak, aby došlo k naplnění cílů směrnice, a vztahuje se na celou řadu plastových výrobků. Návrh zavádí zákaz uvádění některých vybraných plastových výrobků na trh a do oběhu, stanovuje jednak zvláštní požadavky na plastové výrobky (povinné připevnění víček k nádobám na nápoje, povinný obsah recyklovaných plastů ve výrobku, označování výrobků za účelem informování konečného uživatele), jednak systémy rozšířené odpovědnosti výrobce pro určité druhy vybraných plastových výrobků a s nimi spojené povinnosti a v neposlední řadě opatření ke snížení spotřeby, provádění osvětové činnosti a stanovení cílů pro zajištění tříděného sběru plastových nápojových lahví. Prosazuje principy oběhového hospodářství, které před výrobky na jedno použití

⁴⁵ Pracovní dokument útvarů komise. Souhrn posouzení dopadů. Plasty na jedno použití a lovná zařízení. Průvodní dokument k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o omezení dopadu některých plastových výrobků na životní prostředí ze dne 28. května 2018 [online]. [cit. 4. března 2021]. 2 s. Dostupné na <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2018:0255:FIN:CS:PDF>>.

⁴⁶ Stav projednávání sněmovního tisku č. 1155 [online]. [cit. 29. června 2021]. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/text/historie.sqw?o=8&T=1155>>.

upřednostňuje opětovně použitelné výrobky. Také výrazně zjednodušuje zavedení dobrovolného zálohování, kdy osoby, které budou vykupovat zálohované jednorázové obaly, již nebudou muset mít povolení k nakládání s odpady podle zákona o odpadech. Nad rámec směrnice je stanoven termín, dokdy lze vybrané plastové výrobky uvádět do oběhu, čímž bude umožněno podnikatelům „doprodát“ naskladněné plastové výrobky.⁴⁷

Práva a povinnosti podnikajících fyzických a právnických osob při nakládání s obaly, zpětném odběru a využití odpadu z obalů upravuje platný zákon o obalech. Co se týče nakládání s odpady z obalů, použije se zákon o odpadech, pokud zákon o obalech nestanoví jinak. Zákon o obalech je tedy zvláštním právním předpisem ve vztahu k zákonu o odpadech.⁴⁸

Některé neobalové plastové výrobky jsou regulovány jinými právními předpisy. Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů reguluje předměty určené pro styk s potravinami a kosmetické přípravky z hlediska ochrany zdraví fyzických osob. Tabákové výrobky a jejich označování upravuje zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Žádný z uvedených právních předpisů se však nevěnuje problematice omezení dopadu těchto výrobků na životní prostředí poté, co se stanou odpadem.⁴⁹

Návrh požaduje, aby byly zavedeny systémy rozšířené odpovědnosti výrobce pro určité druhy vybraných plastových výrobků. Pro obalové výrobky jsou tyto systémy již zavedeny podle zákona o obalech. Stanovený model fungování kolektivních systémů je v podstatě totožný se systémem obsaženým v zákoně o výrobcích s ukončenou životností.⁵⁰

Plnění zákona budou vzhledem k jeho široké působnosti kontrolovat Česká obchodní inspekce, Státní potravinářská a zemědělská inspekce a krajské hygienické stanice.⁵¹

Navrhovaný zákon nabyde účinnosti na základě povinného transpozičního termínu SUPD a s ohledem na tzv. jednotné dny, 1. července 2021. Ze základního termínu účinnosti však platí několik výjimek. Výjimka se vztahuje na zavedení systémů rozšířené odpovědnosti výrobce a na povinnosti týkající se některých plastových výrobků na jedno použití, např.

⁴⁷ Důvodová zpráva k Návrhu zákona o omezení dopadu vybraných plastových výrobků na životní prostředí a o změně některých zákonů [online]. apps.odos.cz, [cit. 27. června 2021]. 1–5 s. Dostupné na <https://apps.odok.cz/veklep-detail?p_p_id=material_WAR_odokkpl&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=3&_material_WAR_odokkpl_pid=ALSBT8HKQUP&tab=detail>.

⁴⁸ Tamtéž, 1 s.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Tamtéž, 4 s.

⁵¹ Tamtéž, 30 s.

tabákové výrobky s filtry, s účinností od 1. ledna 2023. Další odklad účinnosti k 1. lednu 2024 se týká povinnosti určit si pověřeného zástupce a hradit obcím náklady na úklid vybraného plastového odpadu.⁵² Transpozice SUPD do vnitrostátního právního řádu je povinností ČR jako členského státu EU. Pokud by nedošlo k včasné transpozici, případně by ona transpozice nebyla provedena správně, mohla by EK zahájit řízení pro porušení unijního práva (tzv. infringementové řízení) na základě čl. 258 SFEU, a následně navrhnout uložení sankce.⁵³

⁵² Tamtéž, 47 s.

⁵³ Tamtéž, 5 s.

Závěr

Plast je významným materiálem definujícím dobu, který přináší skutečnou hodnotu v mnoha oblastech, a to především díky svým výjimečným mechanickým vlastnostem. Jedná se o lehký, pružný, ale zároveň pevný materiál s nízkou výrobní cenou. Nejvíce je využíván jako obalový materiál, který zejména chrání výrobky při přepravě před zničením a prodlužuje trvanlivost potravin za současného zachování vysokých hygienických standardů. Své uplatnění nachází v mnoha dalších odvětvích, jakými jsou např. stavebnictví, oděvní průmysl či zdravotnictví – obzvláště v současné době, kdy jsou jednorázové roušky, rukavice a další zdravotnický materiál využívány jako prostředky prevence před šířením nemoci Covid-19. Přínos tohoto materiálu byl a dosud je pro rychlý vývoj mnoha odvětví obrovský.

Problém představuje obrovská produkce plastového odpadu, který není efektivně likvidován, uniká do životního prostředí ze zdrojů na pevnině i na moři, a výrazně tak poškozuje ekonomiku, životní prostředí a lidské zdraví. Díky své nízké váze je plast snadno zanášen větrem a vodními toky do moří a oceánů, kde devastuje místní ekosystémy. Jeho odolnost způsobuje, že se jen velmi pomalu a dlouze rozkládá. Mikroplasty, které jsou výsledkem rozkladu plastů, jsou již inherentní součástí potravního řetězce. Nízká cena a dobrá dostupnost má za následek absenci recyklace tohoto materiálu a podporuje jeho využívání jednorázovým způsobem. Je nezbytné inovovat systémy sběru plastového odpadu a následně jej ekologicky recyklovat za použití moderních technologií. V opačném případě by mohlo dojít k vyčerpání přírodních zdrojů, jejichž existence přímo souvisí s našim hospodářským růstem a prosperitou.

Nejviditelněji a nejvarovněji signalizují tyto problémy miliony tun plastového odpadu, které každý rok končí v oceánech a stále více vzbuzují obavy veřejnosti. Plastové výrobky na jedno použití a lovná zařízení jsou nejčastěji nacházeným odpadem, který představuje závažné riziko pro mořské ekosystémy, biologickou rozmanitost a pro lidské zdraví a poškozuje činnosti jako je cestovní ruch, rybolov a lodní doprava. Evropská unie zareagovala na tento problém přijetím mnoha opatření. Zejména došlo k přechodu na cirkulární ekonomiku, byla přijata vůbec první celoevropské strategie pro plasty a ve vztahu k jednorázovým plastům byla přijata SUPD. EU by se díky tomuto přístupu mohla stát lídrem na poli plastů budoucnosti. Výhodou je, že má k dispozici různorodé informační zdroje a technologie, zavedené postupy v oblasti prevence a předběžné opatrnosti a bohaté zkušenosti s nápravami ekologických škod. Současně by mohla pomoci ostatním zemím na cestě k udržitelnějšímu rozvoji.

Opatření přijatá Evropskou unií, mající obecně za cíl omezit tvorbu plastového odpadu jsou velmi ambiciózní, a pokud se bude dohlížet na jejich provádění a budou efektivně vynucována, brzy bude problematika jednorázových plastů minulostí. V případě jednorázových plastů je nezbytné nesáhnout hned po první samozvané ekologické alternativě. Výrobky z ekologických materiálů, ať už se jedná například o papír či dřevo, mohou mít mnohem větší ekologickou stopu než výrobky z plastu, což již ostatně prokázaly mnohé studie. Bude třeba úsilí a větší spolupráce všech klíčových aktérů, od výrobců plastů přes subjekty provádějící recyklaci až po maloobchodníky a spotřebitele. Rovněž jsou zapotřebí inovace a společná vize, aby se investice zaměřily správným směrem. Odvětví plastů je pro evropskou ekonomiku jistě velmi důležité a zvýšení jeho udržitelnosti může přinést nové příležitosti pro inovace, konkurenceschopnost a tvorbu pracovních míst.

Znepokojující je propuknutí pandemie Covid-19, která má za následek větší produkci plastového odpadu. V souvislosti s touto pandemií došlo k omezení průmyslové výroby a dopravy, tedy i omezení spotřeby ropy. Cena ropy tak klesla a výroba primárních plastů z ropy se ještě zvýšila. Současně se vyrábí méně recyklátu, neboť je dražší než primární plast a není o něj zájem. Výrobcům plastu dále nahrává současná potřeba používání jednorázových hygienických výrobků, ať už se jedná o roušky, či jiné zdravotnické pomůcky. Došlo také ke změně nákupního chování, kdy se kvůli uzavřeným prodejnám zvýšila poptávka po objednávání zboží či jídla online, které je doprovázeno velkým množstvím obalového plastového odpadu. Současně se snížila míra třídění a recyklace, neboť nakažené osoby nesmí kontaminovaný odpad třídít. EU přijala v reakci na pandemii plán *Next generation EU* na podporu ekonomického oživení, který by měl Evropě pomoci zotavit se z koronavirové pandemie a vyjít z ní ekologičtější, digitálnější a odolnější. Tento plán spolu s dlouhodobým rozpočtem EU bude historicky nejrozsáhlejším stimulačním balíčkem, který kdy byl v Unii financován.⁵⁴

⁵⁴ EVROPSKÁ KOMISE. Tisková zpráva. Rozpočet EU: Evropská komise vítá dohodu o balíčku 1,8 bilionu eur, který pomůže vybudovat ekologičtější, digitálnější a odolnější Evropu [online]. ec.europa.eu, 10. listopadu 2020 [cit. 27. června 2021]. Dostupné na <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/IP_20_2073>.

Abstrakt

V roce 2019 bylo celosvětově vyprodukováno 368 milionů tun plastu a toto množství se neustále zvyšuje. Plast lze v mnoha ohledech považovat za užitečný materiál. Problém představuje krátkodobost jeho užívání a neefektivní recyklace. Všudypřítomný plastový odpad má značné negativní environmentální, zdravotní a ekonomické dopady. Velmi problematické jsou zejména jednorázové plastové výrobky.

Cílem mé bakalářské práce je uvedení do problematiky jednorázových plastů. Práce plní přehledovou funkci, a v jejím úvodu jsou nejprve obecně popsány socioekonomické faktory ovlivňující tvorbu plastového odpadu a představeny nástroje, které regulují lidskou činnost, ovlivňující životní prostředí. Následuje kapitola, věnována společenským a environmentálním následkům tvorby plastového odpadu. Dále je v práci popsán přechod Evropské Unie k oběhovému hospodářství a závěrem je představena nová směrnice Evropského parlamentu a Rady 2019/904/EU ze dne 5. června 2019 o omezení dopadu některých plastových výrobků na životní prostředí a její transpozice do českého právního řádu. Způsobem dosažení cíle je rešeršní analýza dostupných informací.

Za hlavní přínos své práce považuji přehledné zpracování rozsáhlé problematiky jednorázových plastů a poskytnutí relevantních informací, týkajících se dané problematiky.

Abstract

The worldwide production of plastic in the year of 2019 was 368 million tons, and this number continues to grow. Plastic may be regarded as material, which has a multitude of practical uses. Problem with this material is that we use it short-term and we cannot recycle it effectively. The ubiquitous plastic waste has significant negative environmental, health, and economic impacts. One of the most problematic are single-use plastic products.

The aim of my bachelor thesis is to introduce the issue of single-use plastics. This thesis contains a detailed overview, the introduction begins with a general description of socioeconomic factors influencing the generation of plastic waste and presented legal instruments, which regulate human activity, influencing the environment. The subsequent chapter portrays social and environmental consequences of the generation of plastic waste. This thesis proceeds with information concerning circular economy in EU and concludes with a presentation of a new Directive (EU) 2019/904 of the European Parliament and of the Council of 5 June 2019 on the reduction of the impact of certain plastic products on the

environment and its transposition to the Czech legal order. The way to achieve this aim is through research of available information.

I consider the main benefit of my work a clear message of the extensive issue of single-use plastics and the provision of relevant information related to this theme.

Klíčová slova

Jednorázové plastové výrobky, plasty, odpad, znečištění, životní prostředí, směrnice

Keywords

Single-use plastics, plastics, waste, pollution, environment, directive

Seznam použitých zdrojů

Monografie

DAMOHOŘSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010.

KRAMER, Matthias a kol. Mezinárodní management životního prostředí. 1. svazek. 1. vydání. Interdisciplinární rámcové podmínky environmentálně orientovaného řízení podniku. Praha: C. H. Beck, 2005.

LOMBORG, Bjørn. Skeptický ekolog. Jaký je skutečný stav světa? Praha: Dokořán, s. r. o a Liberální institut, 2006.

Internetové zdroje

Důvodová zpráva k návrhu zákona o omezení dopadu vybraných plastových výrobků na životní prostředí a o změně některých zákonů [online]. apps.odos.cz, [cit. 27. června 2021]. Dostupné na <https://apps.odok.cz/veklep-detail?p_p_id=material_WAR_odokkpl&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=3&_material_WAR_odokkpl_pid=ALBSBT8HKQUP&tab=detail>.

Důvodová zpráva k návrhu směrnice evropského parlamentu a rady ze dne 28. května 2018 [online]. [cit. 4. března 2021]. Dostupné na <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=COM:2018:0340:FIN>>.

EUROPEAN CHEMICAL AGENCY. Mikroplasty [online]. echa.europa.eu, [cit. 15. června 2021]. Dostupné na <<https://echa.europa.eu/cs/hot-topics/microplastics>>.

EVROPSKÁ KOMISE. Tisková zpráva. Oběhové hospodářství: Díky novým pravidlům zaujme EU celosvětové přední místo v oblasti nakládání s odpady a recyklace [online]. ec.europa.eu, 22. května 2018 [cit. 16. června 2021]. Dostupné na <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/IP_18_3846>.

EVROPSKÁ KOMISE. Tisková zpráva. Rozpočet EU: Evropská komise vítá dohodu o balíčku 1,8 bilionu eur, který pomůže vybudovat ekologičtější, digitálnější a odolnější Evropu [online]. ec.europa.eu, 10. listopadu 2020 [cit. 27. června 2021]. Dostupné na <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/IP_20_2073>.

GENERÁLNÍ SEKRETARIÁT RADY. Závěry z mimořádného zasedání rady (17., 18., 19., 20. a 21. července 2020) [online]. consilium.europa.eu, 21. července 2020 [cit. 13. června 2021]. 64 s. Dostupné na <<https://www.consilium.europa.eu/media/45119/210720-euco-final-conclusions-cs.pdf>>.

GREENPEACE. Plast je past [online]. beta.plastjepast.cz, [cit. 17. ledna 2021]. Dostupné na <<https://beta.plastjepast.cz/o-kampani/>>.

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Dost bylo plastu [online]. dostbyloplastu.cz, [cit. 17. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.dostbyloplastu.cz/#uvod>>.

MŽP. Evropská komise dnes zveřejnila balíček k oběhovému hospodářství [online], mzp.cz, 2. prosince 2015 [cit. 16. června 2021]. Dostupné na <https://www.mzp.cz/cz/news_151202_balicek_obehove_hospodarstvi>.

REMTOVÁ, Květa. Dobrovolné environmentální aktivity. Orientační příručka pro podniky. Planeta, 2006, roč. 14, č. 6, 4–8 s. [online]. mzp.cz, [cit. 11. června 2021]. Dostupné na <[https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/E41CF42A7A6A599DC125712500400E3C/\\$file/planeta_06_web.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/E41CF42A7A6A599DC125712500400E3C/$file/planeta_06_web.pdf)>.

RITCHIE, Hannah, ROSER, Max. Plastic Pollution [online]. ourworldindata.org, září 2018 [cit. 16. ledna 2021]. Dostupné na <<https://ourworldindata.org/plastic-pollution>>.

ROD, Aleš a kol. Dopady harmonizace daní a daňových návrhů na podnikatelský sektor. Analýza. [online]. spcr.cz, září 2020 [cit. 13. června 2021]. 38 s. Dostupné na <https://www.spcr.cz/images/SPCR_analyza_Harmonizace_dani_2020.pdf>.

SCARR, Simon. A plateful of plastic. Visualising the amount of microplastic we eat [online]. graphics.reuters.com, 31. prosince 2019 [cit. 15. ledna 2021]. Dostupné na <<https://graphics.reuters.com/ENVIRONMENT-PLASTIC/0100B4TF2MQ/index.html>>.

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. Uzavření cyklu – akční plán EU pro oběhové hospodářství. COM (2015) 614 final. 2. prosince 2015. [online]. [cit. 16. června 2021] Dostupné na <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015DC0614&from=CS>>.

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů ze dne 16. ledna 2018. Evropská strategie pro plasty v oběhovém hospodářství [online]. [cit. 4. března 2021]. Dostupné na <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52018DC0028>>.

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů ze dne 11. března 2020. Nový akční plán pro oběhové hospodářství – Čistší a konkurenceschopnější Evropa [online]. [cit. 29. června 2021]. Dostupné na <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0098>>.

SOLDATOVA, Anna. Časopis odpady: Evropa zavádí daň z nerecyklovaného plastu. Ovlivní to recyklaci? [online]. odpady-online.cz, 16. prosince 2020 [cit. 12. června 2021]. Dostupné na <<https://www.odpady-online.cz/casopis-odpady-evropa-zavadi-dan-z-nerecyklovaneho-plastu-ovlivni-to-recyklaci/>>.

Stav projednávání sněmovního tisku č. 1155 [online]. [cit. 29. června 2021]. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/text/historie.sqw?o=8&T=1155>>.

THOMPSON, Andrea. From Fish to Humans, A Microplastic Invasion May Be Taking a Toll. Tiny bits of plastic have seeped into soil, fish and air, posing a threat to animal and human health [online]. scientificamerican.com, 4. září 2018 [cit. 16. března 2021]. Dostupné na <<https://www.scientificamerican.com/article/from-fish-to-humans-a-microplastic-invasion-may-be-taking-a-toll/>>.

VOSECKÝ, Vojtěch, SEDLÁK, Martin. Masové záplavě plastů se lze bránit. Chytrá řešení ukazují, jak lze umělé hmoty využívat s rozumem [online]. obnovitelne.cz, 22. ledna 2019 [cit. 15. června 2021]. Dostupné na

Zpráva Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o provádění akčního plánu pro oběhové hospodářství [online]. eur-lex.europa.eu, 4. března. 2019 [cit. 16. června 2021]. Dostupné na <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0190&from=EN>>.

Právní předpisy

Basilejská úmluva o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování. Úř. věst. L 301, 16. února 1993.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 ze dne 18. prosince 2006, o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek, o zřízení evropské agentury pro chemické látky, o změně směrnice 1999/45/ES a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 793/93, nařízení Komise (ES) č. 1488/94, směrnice Rady 76/769/EHS a směrnic Komise 91/155/EHS, 93/67/EHS, 93/105/ES a 2000/21/ES. Úř. věst. L 396, 30. prosince 2006.

Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2020/2174 ze dne 19. října 2020, kterým se mění přílohy IC, III, IIIA, IV, V, VII a VIII nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1013/2006 o přepravě odpadů. Úř. věst. L 433/11, 22. prosince 2020.

Rozhodnutí Rady (EU) 2019/638 ze dne 15. dubna 2019 o postoji, který má být zaujat jménem Evropské unie na čtrnáctém zasedání konference smluvních stran Basilejské úmluvy o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování k některým změnám příloh II, VIII a IX této úmluvy. Úř. věst. L 109/19, 24. dubna 2019.

Rozhodnutí Rady ze dne 1. února 1993 o uzavření Úmluvy o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování (Basilejská úmluva) jménem Společenství. Úř. věst. L 39/1, 16. února 1993.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č 98/2008 ze dne 19. listopadu 2008 o odpadech a o zrušení některých směrnic. Úř. věst. L 312, 22. listopadu 2008.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/849 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice 2000/53/ES o vozidlech s ukončenou životností, 2006/66/ES o bateriích a akumulátorech a odpadních bateriích a akumulátorech a 2012/19/EU o odpadních elektrických a elektronických zařízeních. Úř. věst. L 150, 14. června 2018.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/850 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice 1999/31/ES o skládkách odpadů. Úř. věst. L 150, 14. června 2018.

Směrnice Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2018/851 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice 2008/98/es o odpadech. Úř. věst. L 150, 14. června 2018.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/852 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice 94/62/ES o obalech a obalových odpadech, L 150, 14. června 2018.

Směrnice Evropského parlamentu a rady (EU) 2019/904 ze dne 5. června 2019 o omezení dopadu některých plastových výrobků na životní prostředí. Úř. věst. L 155, 12. června 2019.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/40/EU ze dne 3. dubna 2014 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se výroby, obchodní úpravy a prodeje tabákových a souvisejících výrobků a o zrušení směrnice 2001/37/ES. Úř. věst. L 127, 29. dubna 2014.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 477/2001 Sb., o obalech, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech.

Zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností.

Zákon č. 543/2020 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpadech a zákona o výrobcích s ukončenou životností.

Zákon č. 545/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 477/2001 Sb., o obalech.

Další dokumenty

ADDAMO, Anna Maria et al. Top Marine Beach Litter Items in Europe. EUR 29249 EN. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. DOI:10.2760/496717.

Usnesení výboru pro životní prostředí z 11. schůze ze dne 12. července 2018 k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o omezení dopadu některých plastových výrobků na životní prostředí.